

Oponentský posudek diplomové práce

Jan BIEDERMAN, *Obraz z válek proti albigenským – oheň, meč a okcitánský kříž*, ÚČD FF UK Praha 2007, 133 s. + nestránkované přílohy

Jan Biederman si pro svou diplomovou práci vybral téma z dějin vojenství. Již na tomto místě je možné říci, že to byla šťastná volba: zejména druhá polovina práce prozrazuje nadšení, s jakým se pustil do zkoumání dobového válečnictví včetně problematiky výzbroje a výstroje, přičemž si však zachoval neustálý respekt k pramenně doložené skutečnosti. V úvodu diplomové práce (ostatně podle mého názoru zbytečně apologetickém) se autor zamýšlí nad nedůstojným postavením dějin vojenství v rámci medievistiky, kde válečná hmotná kultura stojí ve stínu historického šermu (s. 5-6). Překonat tento stav může jedině pečlivé typologické a komparativní studium opřené o prameny. Ve své práci Jan Biederman prokázal, že si je této skutečnosti dobře vědom.

Vlastním tématem práce je úvodní fáze tažení proti albigenským se zřetelem k obléhací technice, zbraním a zbroji zúčastněných vojsk. Autor nejprve načrtává širší pozadí sledovaných událostí: věnuje se strukturám katarské hereze, jejich učení a rozšíření, i politické situaci v Languedoku a v (severní) Francii. Pozornost upírá také k ideologické elaboraci války ve středověkém právním a teologickém myšlení (s. 19-20). Tato pasáž, stojící na příslušných partiích Contaminovy *Války ve středověku*, by si zasloužila reflexi v širších souvislostech: ideový rámec *bellum romanum* a *iudiciale*, do něhož se autor snaží válku proti albigenským zasadit, zpracoval Hostiensis až po vypuknutí okcitánského konfliktu, navíc ozvučnost této subtilní distinkce mimo specializované právní prostředí je sporná. Úvaha o legitimitaci války ze strany francouzského krále jako výkonu spravedlnosti v rámci feudálních vztahů je nicméně správná a přínosná. Vedle ní by se nabízelo rozvinout výklad o ideologických aspektech křížové výpravy a jejich využití vůdci intervenčních vojsk. Jak vyplývá z úvodu i závěru práce (s. 8, 118-119), autor považuje křížáckou ideu spíše za efemérní motiv, aniž by se však ideologii svaté války věnoval hlouběji.

Při zpracování pasáží o albigenském kacířství se Jan Biederman mohl opřít (a také tak učinil) o práce A. Brennonové a M. Lamberta, vydané v češtině. V následujících částech bylo třeba sáhnout po zahraniční literatuře. Autor využil zejména výsledky frankofonního bádání. Ve svém líčení bojů v letech 1209-1213 přihlédl k zásadním pracím M. Roqueberta, M. Zerner-Chardavoine či M. Barbera a našel si cestu také k některým specializovaným studiím (M. Aurell, L. Macé a další). V poznámkách nebo alespoň v přehledu bádání (s. 6) postrádám

v příloze. Klasifikace vojenské techniky zabíhá do subtilit, na něž nestačí rozlišovací schopnost češtiny a které nelze než označovat francouzskými termíny. Protože se zde autor kromě francouzské a anglosaské opírá také o českou sekundární literaturu, nabízí se otázka, do jaké míry je torzovitá česká terminologie dědictvím středověku. Pro rozpravu při obhajobě proto navrhuji tato témata: (1.) možnosti využití staročeské slovní zásoby a sémantické analýzy vůbec pro názvosloví zbraní a zbroje, a (2.) význam albigenské kruciáty v kontextu křižáckých plánů a aktivit Inocence III.

Závěrem lze říci, že Jan Biederman odevzdal rozsáhlou původní práci, v níž prokázal schopnost pracovat s odbornou literaturou nejen v českém a francouzském jazyce, a především s různými typy pramenné dokumentace. Přínos studie spatřuji především v závěrečných partiích o typologii zbraní, které jsou logickým vyústěním předchozích narativních kapitol, soustředěných na reflexi taktiky a techniky v kronikách albigenské kruciáty. Diplomovou práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Praze 8. ledna 2007

Pavel Soukup, Ph.D.

některé klasické i recentní publikace k tématu (A. Borst, katarská monografie M. Lamberta či kniha J. Oberste věnovaná přímo tažení proti albigenským). Kapitoly 4-6 se ostatně, pokud lze soudit z poznámkového aparátu, opírají hlavně o prameny. Autor v nich zužitkoval svou lekturu tří hlavních kronik popisujících albigenská válka a vystavěl na nich podrobné líčení bojových akcí až do roku 1213. Tyto narativní pasáže vynikají čtivým podáním (na rozdíl od někdy kostrbatějšího jazyka v úvahových částech). Jsou psány s citem pro detail, autor mnohdy srovnává rozporné výpovědi kronik a připojuje vlastní řešení. Celkově lze říci, že se v případě těchto partií jedná o kompilaci z vydaných pramenů a literatury, kterou si Jan Biederman dobře připravil půdu pro analýzu vojenské techniky, jež přichází v závěrečných kapitolách. Malý otazník kladu snad jen ke členění látky: kapitoly 5 – Intervence aragonského krále a 6 – Bitva u Muretu by bylo podle mého názoru logičtější zahrnout do oddílu 4; sedmá kapitola, v níž autor s oporou v pracích R. Holinky a A. Patschovského shledává nezřetelné stopy katarů mezi heretiky v českých zemích, by snad působila méně neorganicky, kdyby byla zařazena na závěr oddílu 2.

Líčení bojů v Languedoku není v práci dovedeno až k pařížskému míru (1229) či k pádu Montséguru (1244). Autor končí své vyprávění bitvou u Muretu roku 1213. Lze říci, že z dobrých důvodů: při poměrně hlubokém ponoru, kterým se jeho práce vyznačuje, by rozšíření výkladu na další desetiletí znamenalo neúměrný nárůst rozsahu práce. Již při popisu událostí totiž autor věnuje detailní péči taktickým otázkám a technickému vybavení soupeřících vojsk. Mnohem více, než je v dějepisectví zvykem, si všímá názvosloví užívaného kronikáři pro zbraně, zbroj, materiály a další realie válečné každodennosti. Jejich vzájemnou kombinací se snaží co možná přesně určit podobu předmětů, o nichž prameny hovoří (např. s. 52, pozn. 184 jako jeden příklad z mnoha). Tímto postupem, který patří k největším kladům práce, také vzniká materiální základna pro závěrečnou klasifikaci obléhacích strojů, ochranné zbroje, koní, zbraní a oděvů (kapitoly 8-9).

Také tyto pasáže lze hodnotit jako velice zdařilé a přehledně zpracované. Užitečný přehled těžší především z písemných dokladů pro užití jednotlivých typů výzbroje v albigenských válkách. Citace z kronik upomínají čtenáře na neudržitelnost umělého dělení dějin na oblast hmotné kultury a psané historie. Nad jiné výmluvné jsou odkazy na konkrétní události, jako je např. smrt Šimona z Montfortu po zásahu obléhacím prakem typu *pierrière*, která v podtextu poukazuje na historický význam konfrontace těžké zbroje a síly vrhacích strojů (s. 90). Výpověď písemných pramenů autor bohatě doplňuje ikonografickým materiálem, archeologickými nálezy a výsledky tzv. experimentální archeologie, jak jsou dokumentovány v sekundární literatuře. Kromě převzatých ilustrací je třeba ocenit také kresebné rekonstrukce